

18.12.2008

Dnro 140/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

PLEKSITILAN KÄYTTÄMINEN VANKIPOTILAAN VASTAANOTTOTILANA

1 KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne vankilan varmuusosaston vartijoiden menettelyä sairaanhoitajan vastaanotolla. Kerroitte, että vartijat menettelivät 10.1.2008 lainvastaisesti pakottaessaan Teidät tapaamaan sairaanhoitajan pleksilasin takaa ja puhumaan puhelimen välityksellä. Sairaanhoitaja ei voinut tutkia Teitä, minkä lisäksi vartijat kuulivat luottamuksellisen keskustelunne sairaanhoitajan kanssa.

3 RATKAISU

3.1 Asiassa saatu selvitys

Rikosseuraamusvirasto on todennut lausunnossaan, että terveydenhuollon ammattihenkilö päättää valvontahenkilökunnan läsnäolon tarpeellisuudesta potilasvastaanottotilanteessa. Hän päättää myös siitä, tapaako hän vangin normaaliolosuhteissa vai pleksilasin läpi. Lausunnossa viitataan vankeinhoitoesimiehen selvitykseen, jonka mukaan Teidän kohdallanne päätös tapaamisesta pleksilasitilassa oli henkilökunnan ja sairaanhoitajan yhteinen. Rikosseuraamusvirasto on saattanut selvyiden vuoksi vankilan johtajan ja vankeinhoitoesimiehen tietoon, että valvontahenkilökunnan tehtäviin kuuluu tuoda terveydenhoitohenkilöstön tietoon tapaamisjärjestelyjen kannalta merkitykselliset turvallisuusriskit ja -näkökohdat. Terveydenhoitohenkilöstö päättää kuitenkin siitä, millaisissa olosuhteissa tapaaminen järjestetään.

Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoyksikön johtavan ylilääkärin lausunnossa viitataan sairaanhoitajan selvitykseen, jonka mukaan hän on haastatellut Teitä 10.1.2008 vartijoiden kehotuksesta turvallisuussyistä pleksilasin läpi. Sairaanhoitajan mukaan hoidon tarpeen kiireellisyyden arviointi onnistui pleksilasista huolimatta ja pääsittelääkärin vastaanotolle 21.1.2008, mikä vastaanotto toteutui myös pleksilasin läpi. Johtavan ylilääkärin mukaan terveydenhuollon osalta asiassa on toimittu asianmukaisesti ottaen huomioon terveydenhuollon ammattihenkilön turvallisuus tässä yksittäistapauksessa. Sairauden laatu on arvioitu potilaan kertomuksen perusteella ja hoidon tarve on arvioitu lääketieteellisesti ei-kiireelliseksi. Kliininen tutkimus on siirretty myöhempään vastaanottokertaan.

3.2 Kannanotto

Vankeinhoitoesimiehen selvityksen mukaan vankilan varmuusosastolla on ollut käytäntönä se, että henkilökunnalla on mahdollisuus valita, onko sairaanhoitajan vastaanotto pleksitilassa vai ei ja että Teidän kohdallanne päätös oli henkilökunnan ja sairaanhoitajan yhteinen. Sairaanhoitajan selvityksen mukaan tapaaminen järjestettiin pleksitilassa vartijoiden kehotuksesta. Vaikka selvitykset tältä osin poikkeavat jonkin verran toisistaan, pidän niiden perusteella ilmeisenä, että sairaanhoitaja on omalta osaltaan hyväksynyt sen, että vastaanotto tapahtuu pleksitilassa. Sen sijaan selvityksen perusteella ei voida päätellä sitä, että sairaanhoitaja olisi itse vaatinut tätä tai kokenut uhkaa taholtanne. Katson, että tältä osin vankilassa omaksuttu käytäntö, jossa valvontahenkilökunta päättää vankipotilaan vastaanoton järjestelyistä, ei ole asianmukainen. Se ei myöskään vastaa Rikosseuraamusviraston lausunnossa todettua vankiloissa noudatettavaa käytäntöä.

Rikosseuraamusvirasto on saattanut vankilan johtajan ja vankeinhoitoesimiehen tietoon, että terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävänä on päättää siitä, missä olosuhteissa vastaanotto tapahtuu valvontahenkilökunnalta saamiensa tietojen pohjalta. Korostan vielä, että mikäli terveydenhuollon ammattihenkilö pitää tarpeellisena kliinisen tutkimuksen tekemistä, tulee vastaanoton olosuhteet järjestää siten, että tutkimuksen tekeminen onnistuu. Käytettävissäni olevasta selvityksestä ei ilmene, että sairaanhoitaja tai myöhemmin vankilan lääkäri – jonka vastaanotosta ei nyt kannella – olisi pitänyt tarpeellisena kliinisen tutkimuksen tekemistä tuossa vaiheessa. Sinänsä vankipotilaan yksityisyyden suojan kannalta voi olla joskus jopa parempi ratkaisu käyttää pleksitilaa – esimerkiksi haastattelutyypisissä tilanteissa – koska tällöin vangin ja terveydenhuollon ammattihenkilön luottamuksellinen keskustelu ei tule valvontahenkilökunnan tietoon. Vankeinhoitoesimiehen selvityksessä on jyrkästi kiistetty väitteenne siitä, että tapaamistilaa kuunneltaisiin.

Totean vielä yleisellä tasolla seuraavaa.

Vankeuslain 5 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä varmuusosastolle sijoittamisesta välttämättä aiheutuu.

Vankilan selvityksestä saa käsityksen, että edellä kuvattu käytäntö pleksitilan käyttämisestä vankipotilaiden vastaanottotilana on käytössä nimenomaan vankilan varmuusosastolle sijoitettujen vankien kohdalla. Selvityksestä ei ilmene, miten usein tähän menettelyyn turvaudutaan.

Olen tutkinut omana aloitteena vankilan valvottuja tapaamisia varten tarkoitettujen tapaamistilojen järjestelyt ja todennut niitä koskevassa ratkaisussa 13.12.2007 (dnro 3870/2/05), ettei jollekin tietylle osastolle sijoitettujen vankien kaikkia tapaamisia voida ennakolta päättää järjestää erityisen valvoituissa olosuhteissa. Olen todennut tämän koskevan myös varmuusosastolle sijoitettuja vankeja.

Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio on 13.8.2004 antamassaan ratkaisussa (dnro 960/4/03) ottanut kantaa siihen, voidaanko tietyn vankiryhmän osalta pitää lähtökohtana vartijan läsnäoloa lääkärin vastaanotolla. Raution mukaan oli pidettävä virheellisenä käytäntöä, jossa vartijan läsnäolo hoitotilanteessa olisi jonkun tietyn vankiryhmän osalta lähtökohta ilman, että siihen olisi erityistä syytä.

Katsonkin, että huolimatta siitä, että vanki on sijoitettuna varmuusosastolle, tulee hänen kohdallaan muiden vankien tavoin erikseen arvioida, miten terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotto järjestetään ja tarvitaanko vartijan läsnäoloa vankipotilaan vastaanotolla terveydenhuoltohenkilökunnan turvallisuuden varmistamiseksi vai käytetäänkö pleksitilaa.

Asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan edellä todetut käsitykseni Rikosseuraamusviraston ja vankilan johtajan tietoon lähettämällä näille viranomaisille vastaukseni tiedoksi.